

Владислав Петковић Дис представља праву слику једног симболистичког песника. Песник који се није бојао да у своје песме утка мистериозност, нејасноћу и замаскира њено право значење, привукао је пажњу многим дотадашњим познатим лицима. Када је објавио своју прву збирку "Утопљене душе" 1911 године, настала је једна од најчувенијих критика у српској крижевности коју је написао Јован Скерлић. Да Дис није био врстан и одличан песник Скерлић се не би ни осврнуо на његову збирку. Скерлић је на Дисову мелахоличност, тугу и очај одговорио са таквом жестином и осудом, што само наглашава Дисов стваралачки потенцијал и лепоту његових мелодичних песама. Скерлић га је такође упоредио са Бодлером, несвесно дајући му комплимент. Не можемо да кажемо да ли је ту у праву критичар или песник, јер су обојица потпуно другачије гледали на свет. Дис је певао о ноћи и смрти згађен и ојађен животом док се Скерлић борио за дан, лепоту и јасноћу.

Све песме из Дисове збирке песама "Утопљене душе" су повезане. Збирка почиње песмом "Тамница", која се потом наставља на "Можда спава" и завршава се "Нирваном".

У песми "Тамница" се истиче мотив преегзистенције. Он говори о свом рођењу као паду са небеских висина. У другој строфи он наглашава да се то десило "са нимало знања и без његове воље" и да је он на овом свету "непознат говору и невољи ружној" где се види да песник не припада овоме свету. Он "није знао да му крв струји и тече" "и да носи облик што се мирно мења" тј. његова кожа му се не чини његовом, нема осећај припадности овоземљаском свету. Из његових очију "беже звезде, остављају боје" тј. његов предходни живот, одакле је потекао, је оставио једини траг дубоко уткан у његовој души, јер су приликом његовог пада "звезде побегле и из његових очију". У петој строфи је видно истакнут један од главних симболистичких мотива кад каже да су звезде оставиле "места и даљине и визију јаве" и да оне живе као биће "везане за сан његове главе" тј. само кад сања, када је потпуно одсечен од реалности и света интелигенције може да на тренутак ужива у њему далеком и несудијеном свету, који једини за њега има смисао и где он има осећај припадности. Он у осмој строфи казује да је он "закован за замљу" и зато окреће очи "даљинама сивим" док му "венац снова кроз главу кружи". Самим тим у једној строфи је употребио три главна симболистичка мотива, неприпадање овоземљаском животу, нејасноћа саме песме и бекство из света интелигенције. У последњој строфи он види очи "што зову као глас тишину", "као говор шума" и "као дивна драга" његове "изгубљене снове и заспале висине", где се он нада да ће можда, једног дана, поново себе наћи у оном њему познатом простору одакле су "побегле његове звезде".

Песма "Можда спава" представља најмелодичнију песму српске крижевности. Песма почиње стофом "заборавио сам јутрос песму једну ја", песму коју је "сву ноћ слушао" и коју је данас "да чује узалуд кушао". Овим стиховима Дис ставља до знања да, песник није у контроли над својом инспирацијом. Она му се јавља само у

сну, где он "не зна за буђења моћ", где је приметно његово уживање у свету, далеком од рационалног. Он свој свет интуиције и сна не напушта вољно, јер по дану његове звезде "губе беле одоре". Он у свом сну уствари, урања у своју подсвест и ту проналази, неке очи "небо нечије", и оне представљају "његову душу ван њега". Он слуги да су те очи баш оне "што га чудно по животу воде и гоне" и "у сну дођу да га виде, шта ли ради сам". Овде очи уствари представљају његов живот који је он имао пре пада, оне сада мотре на њега и он их је светсан само под сенком сна. У последњој и претпоследњој строфи се јавља централни мотив ове песме, мотив мртве драге кад каже да "он нема своју драгу и њен не зна глас", и да он "не зна место на ком живи или почива". Поред тог симбола туге, јавља се и трачак наде кад слуги да она "можда спава, и гроб тужно негује јој стас", да она "можда спава са очима изван сваког зла" и да са њом спава "невиђена њена лепота". Он њу не жали, јер верује да се она вратила висинама са којих је пала и да ће јој се он можда, једног дана придружити у свету "изван ствари, илузија и изван живота". Ова песма се може упоредити са песмом Лазе Костића "Санта Марија дела Салуте", која има исти централни мотив, мотив мртве драге. За разлику од Дисове мелохолности, туге и јада Костић пише своју песму са више емоција, љубави и сигурности. Он на своју смрт са сигурношћу сматра својим поновним сустретом са својом драгом, где он кад дође у рај, пашће "у њезин загрљај". Њих двоје ће потом "задивити богове силне", "звездама ће померити путе" и од њих ће од милине и "дуси да полуде". Дис се ослободио романтичарске патетике, као и сви симболисти пре њега.

Збирку песама је завршио песмом "Нирвана". Тема песме је смрт, која сама по себи представља познату тему која се први пут појавила још око 3000. године пре нове ере када је настао "Еп о Гилгамешу". Оно што је Дис увео ново је уставри то како он доживљава смрт. Он не бежи од ње, као сви пре њега. Он срља право у њу јер он ту проналази једини излаз из овог света, где нам још у првој песми наглашава, да он њему не припада. Ниврана сама по себи представља духовни мир који ретко који човек може да достигне. За њега нирвана има "поглед који нема људско око" она је "без облика, без среће, без јада". Песма се завршава истом строфом којом почиње, што чини композицију ове песме кружном тј. песник се вратио одакле је кренуо, својим "невиним даљинама".

Својом збирком песама, Дис је покренуо револуцију. Мелодичности његових песама доприносе разне стилске фигуре попут асонанце и такође строфа која је углавном лажна квинта. Дис се није бојао да назове ствар ружном или да пише о екстровертним стварима. Његова глава рађа "сав свет јада" тј. све што човек доживи током живота, све потиче из његове главе. Дан као дан је исти, само како ћемо га ми доживети, зависи апсолутно само од нас и наше главе. Освртао се на смрт и тужно загледао умрлу прошлост. Био је ојађен и згађен сивилом садашњости. Певао је о ноћи и прижељкивао смрт. Он "мрачан и ведар иде животом", "где пропаст живи и где нема зала". Он кад хода по овој земљи његове мисли бледе, оне се "губе у небо, у свет хармонија", у "облак, у звезде и невинне погледе". Он не мари за живот и бриге народа који су "бацане одувек у јадне

таљиге", јер "што другога боли не боли и њега" и њега "туђи јади нимало не тиште".